

Tove Holmqvist
Utbildningsledare
Humanistiska fakultetskansliet

Riktlinjer och mall för kursplaner inom Humanistiska fakulteten

Allmänt

Kursplanen är det dokument mot vilken kursen ska kvalitetsgranskas och utvärderas. Den måste därför fungera som det juridiska styrdokument den är avsedd att vara, dvs formuleringarna ska betraktas som *regler* som är generellt tillämpbara och bindande för såväl universitetet som studenten. Reglerna utgör grunden för examinatorns myndighetsutövning när han eller hon fattar beslut om betyg. Reglerna ska också informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs.

Kursplanen ska med tanke på studenternas rättssäkerhet vara så fullständig som möjligt. Alla regler som gäller för kursen ska finnas i kursplanen. Samtidigt kan kursplanen inte vara så detaljerad att det blir opraktiskt att hantera den, t ex att den måste revideras alltför ofta.¹ I de fall institutionen också tillhandahåller t ex en studiehandledning gäller att denna är *underordnad* kursplanen. En studiehandledning kan därför inte innehålla kompletterande (nya) bestämmelser, t ex om obligatoriska inslag eller om ev betygsavdrag vid försenad inlämning, som inte är nämnda i kursplanen. Däremot kan studiehandledningen bättre beskriva idén och syftet med kursen och den kan noggrannare förklara t ex hur examinationen på kursen sker.

Sedan årsskiftet 2010/2011 har omfattande förändringar i högskolelag (SFS 1992:1434) och högskoleförordning (SFS 1993:100) börjat gälla. I anslutning till detta har rektor beslutat om nya föreskrifter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå (2010-12-16). Nyligen har också styrelsen för Sveriges Universitets- och Högskoleförbund (SUHF) utfärdat rekommendationer om kursplaner, utbildningsplaner och betygssystem. (REK 2011:1).

Enligt *högskoleförordningen* ska en kursplan innehålla uppgifter om följande:

- Kursens nivå
- Antal högskolepoäng
- Mål
- Krav på särskild behörighet
- Formerna för bedömning av studenternas prestationer
- De övriga föreskrifter som behövs

Enligt *lokalt beslut* vid Stockholms universitet (2010-12-16) ska dessutom följande uppgifter finnas:

---

¹ Utbildningsdatabasen SISU tillåter som standard en revidering per termin.

Humanistiska fakultetsnämnden

- Kursens benämning på svenska och engelska
- Huvudsakligt innehåll i kursen
- Betygsgrader som används
- Om kursen är uppdelad i delar
- Om antalet tillfällen för prov och praktik eller motsvarande utbildningsperioder för att bli godkänd är begränsade
- Datum för när kursplanen (eller ändring av den) ska börja gälla
- Övergångsbestämmelser (om sådana behövs)
- Övriga föreskrifter som behövs

Beslutsprocessen kring en kursplan innehåller två beslut: inrättande (av nya kurser eller av sådana som behöver revideras och därför ska inrättas på nytt) och fastställande (av nyinrättad eller reviderad kurs). **Inom Humanistiska fakulteten fattas båda besluten av dekanus på delegation från fakultetsnämnden.**

En kursplan ska vara fastställd senast en månad före sista anmälningdag.² Detta innebär för närvarande 15 mars och 15 september.³ Tänk alltså på att lämna utkast till kursplaner till fakultetskansliet för beredning inför beslut i god tid innan dessa datum.

En nyhet fr o m 2011 är att rektor beslutat (2010-12-16) att uppgift om kurslitteratur ska biläggas kursplanen, den måste alltså inte finnas i själva kursplanen. Fastställande av kursplan och fastställande av kurslitteratur har därmed blivit två separata beslut. **Kurslitteraturen ska i normalfallet fastställas senast en månad före kursstart.**

Fördelen med att separera uppgift om kurslitteratur från kursplanen är att det är lättare att byta litteratur mellan olika kurstillfällen, eftersom man då inte samtidigt behöver revidera själva kursplanen. **Beslut om kurslitteratur fattas i institutionsstyrelsen eller motsvarande** och kan alltså ske senare än vad fallet är när det gäller kursplanen.

För att det nya beslutet om kurslitteratur ska fungera på ett för studenterna rättssäkert sätt krävs, enligt rektorsbeslutet, att institutionen uppdaterar kursens hemsida senast en månad före kursstart med följande uppgifter:

- Kurslitteratur
- Kursschema
- Tider för prov och omprov
- Upplysning om eventuella ändringar av kursmaterial jämfört med senaste kurstillfället

Om kursen saknar egen hemsida, måste uppgiften om aktuell kurslitteratur finnas angiven på institutionens hemsida senast en månad före kursstart.

Samtliga kursplaner ska utformas i enlighet med de mallar som finns i utbildningsdatabasen SISU.⁴ Mallen nedan med kommentarer och anvisningar följer därför uppläggningsen i SISU.

² Observera att flera undantag finns, t ex kurser i program som inte samtidigt erbjuds som fristående. Majoriteten av kurser ska dock vara fastställda i enlighet med detta beslut (2010-12-16).

³ För sommarkurser gäller 15 februari.

Mall – kursplan

En kursplan kan i SISU revideras högst en gång per termin och då kan all information ändras, *utom* basinformationen (se nedan). Ändringar av basinformationen kräver en ny kursplan (= ny kurskod), vilket alltså kräver ett nytt beslut om inrättande från Humanistiska fakultetsnämnden.

Basinformation – alla ändringar i dessa fält kräver ny kursplan, dvs en ny kursplan enligt SISU, och därigenom ett nytt beslut om inrättande

1	<p>Benämning</p> <p>Enligt rektorsbeslut (2006-10-05) är principen för kursers benämning <i>namn</i> (med ev progressionsmarkör angiven med romersk siffra), beteckning för <i>utbildningsnivå</i> (punkt 5 nedan) samt <i>poängtal</i> (punkt 4 nedan).</p> <p>Observera att om det på samma nivå förekommer flera kurser (med olika poängtal) som innehåller ett examensarbete, ska de särskiljas med hjälp av poängtal och inte namn.</p>	<p>Kursens <i>namn</i> (högst 120 tecken).</p> <p><i>Exempel:</i> Historia I</p> <p>För kurser (15-30 hp) som innehåller det självständiga arbetet (<i>examensarbetet</i>) ska ämnesbeteckning och nivå på examensarbetet som kursen innehåller anges i namnet.</p> <p><i>Exempel:</i> Engelska – kandidatkurs Musikvetenskap – magisterkurs Etnologi – masterkurs</p>
2	<p>Engelsk benämning</p> <p>Höskoleverkets svensk-engelska ordbok är tillgänglig på www.hsv.se. Internationella programkontorets svensk-engelska ordbok för utbildningsområdet är tillgänglig som pdf på www.programkontoret.se.</p>	<p>Kursens namn på <i>engelska</i> (högst 120 tecken).</p>
3	<p>Kod</p> <p>Inom Humanistiska fakulteten bestämmer institutionerna själva</p>	<p>Kursens unika <i>kod</i> i <i>Ladok-systemet</i> (6 tecken = institutionsprefix + 4 valfria).</p>

⁴ Vid problem med databasen SISU, skicka mejl till ladok@studadm.su.se.

	sina koder.	
4	Poäng	Kursens omfattning i <i>högskolepoäng</i> .
5	Utbildningsnivå	Välj från rullgardinsmeny antingen <i>Grundnivå</i> eller <i>Avancerad nivå</i> .
6	Betygsskala AF = sjugradig betygsskala UV = tregradig (<i>används ej vid Humanistiska fakulteten</i>) UG = tvågradig UB = sexgradig betygsskala (<i>används ej vid Humanistiska fakulteten</i>)	Välj från rullgardinsmeny lämpligt alternativ. Vid Stockholms universitet används enligt rektorsbeslut (2006-06-08 och 2007-01-18) A-F men vissa undantag finns och gäller då främst möjligheten att använda en tvågradig betygsskala. Se vidare kommentar *** nedan (s 14ff).
7	Huvudområde Observera att om kursen kan ingå i flera huvudområden ska detta anges under <i>Övrigt</i> (19 nedan), eftersom SISU som standard bara medger ett val av huvudområde.	Alternativ 1 (<i>vanligast</i>) Kryssa i radioknappen och välj därefter huvudområde från rullgardinsmenyn. Alternativ 2 (<i>undantag – f n endast kurser i nederländska och nygrekiska</i>) Kryssa i radioknappen <i>Kursen saknar huvudområde</i> , varpå fältet ändras från <i>Huvudområde</i> till <i>SCB/Ämne</i> . Välj från rullgardinsmenyn.
8	Fördjupning Anger den plats kursen har i huvudområdets successiva fördjupning för generella examina och karaktär av examensarbete. Beteckningarna i rullgardinsmenyn följer de rekommendationer som SUHF utfärdat för att underlätta studenters möjligheter till rörlighet mellan olika lärosäten i Sverige. Rekommendationerna finns för nedladdning på www.suhf.se .	Välj från rullgardinsmeny <i>ett</i> av nedanstående alternativ. G1N grundnivå, har endast gymnasiala förkunskapskrav G1F grundnivå, har mindre än 60 hp kurs/er på grundnivå som förkunskapskrav G1E grundnivå, innehåller särskilt utformat examensarbete för högskoleexamen G2F grundnivå, har minst 60 hp kurs/er på grundnivå som förkunskapskrav G2E grundnivå, har minst 60 hp kurs/er på grundnivå som förkunskapskrav, innehåller examensarbete för kandidatexamen GXX grundnivå, kurser som inte kan klassificeras enligt denna modell A1N avancerad nivå, har endast kurs/er på grundnivå som förkunskapskrav A1F avancerad nivå, har kurs/er på avancerad nivå som förkunskapskrav A1E avancerad nivå, innehåller examensarbete för magisterexamen A2E avancerad nivå, innehåller examensarbete för masterexamen AXX avancerad nivå, kurser som inte kan klassificeras enligt denna modell
9	Ges vid	I rullgardinsmenyn står automatiskt kursens <i>värdinstitution</i> .

10	Giltig fr o m	<p>Välj från rullgardinsmeny <i>termin</i> då kursplanen ska börja gälla (<i>VT åååå, HT åååå, ST åååå</i>). Vald termin kan tidigast vara terminen efter beslut.</p> <p>Denna information ska ändras vid revidering.</p>
11	<p>Behörighet (se också nedan*)</p> <p>Högskoleförordningen (kap 7) skiljer mellan 1) tillträde till utbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till nybörjare; 2) tillträde till utbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till andra än nybörjare samt 3) tillträde till utbildning på avancerad nivå.</p> <p>På samtliga nivåer skiljer man dessutom mellan vad som räknas som <i>grundläggande</i> behörighet och vad som utgör den <i>särskilda</i> behörigheten för tillträde till utbildning.</p>	<p>Grundnivå</p> <p>Om kursen endast kräver <i>grundläggande behörighet</i> väljs detta alternativ från rullgardinsmenyn.</p> <p>Om kursen har <i>särskild</i> behörighet, ska man från rullgardinsmenyn välja de gymnasiekurser (eg. områdesbehörighet) som är aktuella.</p> <p>Avancerad nivå</p> <p>För kurs på <i>avancerad</i> nivå väljs <i>Filosofie kandidatexamen eller motsvarande</i> från rullgardinsmenyn.</p> <p>Vid behov kan man använda textrutan för att ange behörighet som inte förekommer i rullgardinsmenyn. Detta kan t ex gälla kurser på avancerad nivå som kräver goda kunskaper i svenska (eller engelska).</p> <p><i>Skriv exv:</i></p> <p>Kursen förutsätter samma kunskaper i svenska och engelska som gäller för grundläggande behörighet till kurser för nybörjare.</p> <p>I förekommande fall anges i textrutan även andra villkor som betingas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen förbereder för.</p>

* Kommentrar om **Behörighet**

Särskilda bestämmelser för tillträde till utbildning på grundnivå

För all högskoleutbildning som vänder sig till nybörjare krävs *grundläggande behörighet* och kraven är desamma oavsett till vilken utbildning man söker. För att uppfylla kraven för grundläggande behörighet för sökande med slutbetyg från gymnasiet fr o m 2010 krävs ett slutbetyg från ett fullständigt eller utökat program från gymnasieskolan med följande villkor uppfyllda. Den sökande ska ha lägst betyget Godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng samt lägst betyget Godkänt i Svenska/Svenska som andraspråk A och B, Engelska A och Matematik A.⁵

I högskoleförordningen kap 7, § 8 anges att de krav på *särskild behörighet* som ställs för tillträde till utbildning ska vara ”helt nödvändiga” för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Kraven

⁵ Fullständig information om grundläggande behörighet finns t ex på www.studera.nu.

får avse *gymnasiekurser* och *andra villkor* ”som betingas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen förbereder för”.

Man skiljer på särskild behörighet för 1) *nybörjarkurs på grundnivå* och särskild behörighet för 2) *övriga kurser*.

- 1) Särskild behörighet för nybörjarkurs på grundnivå uttrycks i någon av de *områdesbehörigheter* som Högskoleverket fastställt.⁶ Områdesbehörigheten omfattar dels behörighetsgivande kurser, dels kurser som ger särskilda meritpoäng. Det är endast de *behörighetsgivande* kurserna som lärosätena kan påverka.

För kurser på nybörjarnivå inom fakulteten gäller ofta områdesbehörighet 1, som består av kurserna på gymnasienivå Historia A och Samhällskunskap A eller områdesbehörighet 2, som består av kurserna på gymnasienivå Aktuellt språk Steg 3 och Engelska B. Om så behövs, kan man välja bort t ex Samhällskunskap A. I detta exempel gäller i så fall *Områdesbehörighet 1 med undantag för Samhällskunskap A*.

I SISU skriver man inte explicit ut områdesbehörigheten förrän det är dags att inrätta själva kursstillfället. När man skriver kursplanen väljer man istället områdesbehörighet indirekt från rullgardinsmenyn. Dessa anges då som olika kombinationer av gymnasiekurser (vilka egentligen motsvarar någon av områdesbehörigheterna med eller utan undantag).

- 2) För alla andra kurser än nybörjarkurser på grundnivå ska den särskilda behörigheten anges i termer av de *gymnasie-* eller *högskolekurser* som krävs för tillträde till kursen, dvs som ska vara ”helt nödvändiga” för att studenten ska kunna tillgodogöra sig kursen.

Särskilda bestämmelser för tillträde till kurser och program på avancerad nivå.

För att få läsa en kurs på avancerad nivå krävs att studenten har genomgått en utbildning på grundnivå. Det finns alltså inget krav på examen för att få läsa kurser på avancerad nivå.

Humanistiska fakultetsnämnden har dock beslutat (2009-11-17) att *examina* på avancerad nivå får innehålla högst en fjärdedel av högskolepoängen från kurser på grundnivå, dvs 15 hp i en magisterexamen respektive 30 hp i en masterexamen.

För att få börja ett program på avancerad nivå som leder till magister- eller masterexamen krävs att studenten har en examen från grundnivå om 180 högskolepoäng.

Humanistiska fakultetsnämnden har beslutat (2009-11-17) att det för tillträde till masterprogram utöver kandidatexamen i ett angivet huvudområde dessutom ska krävas kunskaper motsvarande Engelska B. I samtliga masterprogram inom Humanistiska fakulteten ingår en obligatorisk kurs i engelska med denna behörighet.

Tanken är alltså att en student som vill ska kunna läsa vissa kurser på avancerad nivå utan att detta kräver en kandidatexamen. Men för att kunna få en examen på avancerad nivå måste studenten först ha

⁶ För utbildningsprogram för nybörjare som leder till yrkesexamina har Högskoleverket fastställt bestämda områdesbehörigheter som lärosätet inte kan ändra. Fullständig information om områdesbehörigheter finns på Högskoleverkets hemsida www.hsv.se.

en examen på grundnivå. Det gäller med andra ord att vara noga med hur man formulerar behörigheten för kurser på avancerad nivå.

Plan – fritext (denna text kan ändras efter inrättandet i SISU, dock inte när kursplanen är fastställd i SISU – däremot kan texten ändras när kursplanen öppnas för revidering i SISU)

12	<p>Kursens innehåll</p> <p>I rektorsbeslut (2006-06-08 och 2007-01-18) är en <i>delkurs</i> en poängsatt del av en kurs, dvs som <i>inte</i> har en egen kursplan. Den <i>kan</i> ha en annan betygsskala än kursen som helhet. Delkursen rapporteras in separat i Ladok-systemet och måste därför ha en egen provkod i SISU. Dessutom måste delkursen ha egna förväntade studieresultat och egna betygs-kriterier.</p> <p>Det kan vara lämpligt att inte ha för många delkurser i en och samma kurs, med tanke på att den avslutande betygsbedömningen kan försvåras om delkursbetyg ska sammanvägas för betyg på hel kurs.</p>	<p>Här ska finnas en beskrivning av <i>innehåll</i> och – om möjligt – dess <i>användbarhet</i> för yrke eller anställning.</p> <p><i>Skriv exv.:</i> Kursen behandlar ...</p> <p>Om kursen består av flera delar (<i>delkurser</i>) ska detta också anges här.</p> <p><i>Skriv exv.:</i> Kursen består av följande delkurser: (<i>lista delkurserna med benämning, poäng, provkod och kort innehållsbeskrivning</i>).</p>
13	<p>Förväntade studieresultat (se också nedan**)</p> <p>Tänk på formuleringar som relaterar till följande kunskapsformer: <i>kunskap och förståelse, färdighet och förmåga, värderingsförmåga och förhållningssätt</i>.</p> <p>Skilj också på <i>förväntade studieresultat</i> och <i>obligatoriska inslag i en kurs som inte kvalitetsbedöms (=kurskrav)</i>. Obligatoriska inslag kommenteras under punkt 14 och 15.</p>	<p>Här anges kursens <i>mål</i> som förväntade studieresultat.</p> <p>För att en student ska bli godkänd krävs att <i>samtliga</i> förväntade studieresultat på kursen ska vara uppnådda, vilket innebär att <i>alla ska ingå</i> i examinationen. De ska därför <i>inte</i> vara för många per kurs.</p> <p><i>Skriv exv.:</i> För godkänt resultat på kursen ska studenten kunna:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Xx - Yy <p>Observera att samtliga <i>examenskurser</i> har bestämda målformuleringar (de återges i kommentar ** nedan).</p>

** Kommentrar om **Förväntade studieresultat**

Högskoleverket publicerade 2010-12-21 riktlinjerna för sitt nya system för kvalitetsutvärdering som ska gälla 2011-2014. Från och med 2011 kommer HSV i sina utvärderingar av utbildningar att bedöma utbildningarnas *resultat*, definierat som målen i examensbeskrivningarna.⁷ HSV kommer att granska i vilken utsträckning studenternas *faktiska* studieresultat motsvarar de *förväntade* studieresultaten. I varje utvärdering kommer ett urval av målen i examensbeskrivningarna för respektive utbildning att göras, mot vilka bedömningen av underlagen därefter sker. Urvalet ska dels ta hänsyn till de krav på högre utbildning som uttrycks i 1 kap, §§ 2, 8-9 i högskolelagen, dels spegla utbildningens helhet och särart samt användbarhet på arbetsmarknaden. Underlaget HSV kommer att använda för varje utbildning består av ett urval av examensarbeten, en självvärdering och studentenkäter.

Vid formulering av kursens mål (förväntade studieresultat) i en kursplan ska de i examensordningen givna målen för olika examina beaktas. **Det gäller alltså för varje kurs att identifiera det/de examensmål som kan vara relevanta och att explicitgöra detta/dessa som förväntade studieresultat.** Givetvis kan andra mål än de som anges i examensordningen förekomma och det är inte säkert att de förväntade studieresultaten för alla kurser kan relateras till en eller flera målformuleringar i examensordningen.

När man planerar en kurs måste man tänka på hur innehåll, kursmål, betygsriterier och examinationen och examinationsformerna relateras till varandra. Kursens *mål* (de förväntade studieresultaten) beskriver vad studenten ska kunna, dvs resultatet av kursen, inte aktiviteten som leder dit. *Betygsriterierna* beskriver hur väl studenten uppnått kursens mål och kan användas för att precisera de förväntade studieresultaten. *Examinationen*, slutligen, ska täcka samtliga förväntade studieresultat, vilket ställer stora krav såväl på formuleringen av de förväntade studieresultaten som på valet av examinationsformer.

De förväntade studieresultaten ligger alltså till grund för examination, betygsriterier och betygsbedömning.

Observera att även om man använder betygsriterier för att i viss mån precisera de förväntade studieresultaten, måste de förväntade studieresultaten vara så tydliga att de inte kan missförstås. Det är de förväntade studieresultaten som är det övergripande styrmedlet (=återfinns i kursplanen) och därför kan de inte vara alltför allmänt formulerade.

Tanken är att de förväntade studieresultaten ska omfatta följande dimensioner⁸:

- Vad studenten innehållsmässigt förväntas ha kunskap om och förstå inom det aktuella kunskapsområdet samt vad studenten förväntas kunna göra i förhållande till detta;
- Hur studenten förväntas förhålla sig till aktuell kunskap och förväntas kunna visa vad han/hon kan göra med denna kunskap.

⁷ Examensbeskrivningarna återfinns i *bilaga 2 – Examensordning* till högskoleförordningen och är tillgängliga på webben via Rättsnätet, www.notisum.se.

⁸ *Learning outcomes* definieras som ”statements of what a learner is expected to know, understand and/or be able to do at the end of a period of learning” (*A Framework for Qualifications of The European Higher Education Area*. Ministry of Science, Technology and Innovation, 2005:37.)

Tillsammans motsvarar dessa dimensioner den förtrogenhet studenten förväntas ha i förhållande till det aktuella kunskapsområdet. Dimensionerna täcker dock mer än det rent ämnesspecifika innehållet och lyfter därmed fram mer generella kompetenser, t ex analytisk förmåga, muntlig och skriftlig framställning, förmåga att arbeta i grupp, förmåga att argumentera. I examensordningen formuleras därför målen för examina med hjälp av tre rubriker: *kunskap och förståelse, färdighet och förmåga* samt *värderingsförmåga och förhållningssätt*.

Det är dock inte nödvändigt att på *kurs- eller delkursnivå* dela upp de förväntade studieresultaten med hjälp av dessa tre rubriker.

Fem saker kan poängteras.

- 1) De förväntade studieresultaten ska täcka och tydliggöra kursens *centrala kunskaper och färdigheter*, både generella och ämnesspecifika (och därmed utgöra förutsättningen för progression i utbildningen).
- 2) De förväntade studieresultaten ska tydliggöra *progressionen* inom huvudområdet och måste därför formuleras olika beroende på om kursen är på grundnivå eller på avancerad nivå, samt på om kursen befinner sig nära examen eller längre ifrån.
- 3) De förväntade studieresultaten bör vara begripliga och så pass *informativa* att de kan utgöra en vägledning för studenten.
- 4) Vid formuleringen måste man tänka på att de förväntade studieresultaten ska vara observerbara, dvs *möjliga att bedöma och examinera*.
- 5) De förväntade studieresultaten ska formuleras med hjälp av *aktiva verb* med studenten som subjekt.

Exempel på formulering med olika aktiva verb som kan användas för att formulera förväntade studieresultat:

För godkänt resultat på kursen ska studenten kunna

- visa insikt i ...
- använda kunskap...
- påvisa...
- kommunicera...
- reflektera...
- göra bedömningar...

För att ett förväntat studieresultat ska vara tydligt kan man behöva *konkretisera* alltför vaga och icke-observerbara formuleringar. *Exempel:* istället för att skriva "förstå" kan man välja något av följande verb: återge, tolka, klargöra, omformulera, framställa, redogöra för, beskriva med egna ord, kategorisera, dra slutsatser.

Ovanstående gäller för **samtliga** kurser inom fakulteten.

<p>14</p>	<p>Undervisning</p> <p>Tänk på att studenten måste få tillräckligt med information om hur kursen är upplagd, samtidigt som kursplanen inte ska vara så detaljerad att man behöver ändra den varje termin.</p> <p>Man kan också i kursplanen utöver en kortare beskrivning av undervisningen hänvisa till en kurshandbok eller liknande för mer detaljerad information.</p>	<p>Här anges <i>ämnesspecifika</i> formuleringar om <i>undervisningsformer</i>.</p> <p><i>Skriv exv.:</i> Undervisningen består av ... (<i>ta bort det som inte gäller eller lägg till sådant som inte finns i nedanstående uppräknning</i>) ... föreläsningar, seminarier, (grupp)övningar, laborationer.</p> <p>Vissa inslag i en kurs kan på pedagogiska grunder anses vara <i>obligatoriska</i> (och därmed utgöra kurskrav), utan att för den skull utgöra undervisningsformer (vilka anges ovan). T ex studiebesök, att det finns ett bestämt antal sidor för olika inlämningsuppgifter, att det finns en tidsgräns för inlämning av skriftliga uppgifter. Det kan vara lämpligt att reglera sådana delar av undervisningen i kursplanen (jfr också punkt 15d nedan).</p> <p><i>Skriv exv.:</i> (<i>Välj lämpliga alternativ</i>) ... är obligatoriska inslag i kursen. Om särskilda skäl föreligger kan examinator efter samråd med ansvarig lärare medge den studerande befrielse från skyldigheten att delta i viss obligatorisk undervisning.</p> <p>Om undervisningen huvudsakligen är <i>nätbaserad</i> ska det också anges här.</p>
<p>15 a- j</p>	<p>Kunskapskontroll och examination (se också nedan***)</p> <p>Examinationen är både <i>myndighetsutövning</i> och ett led i studentens <i>lärandeprocess</i>.</p> <p>För allmänna resonemang om examination, se Högskoleverkets rapport <i>Rättssäker examination</i> (Rapport 2008:36 R). Den finns för nedladdning på www.hsv.se. För användbara resonemang om planering av examination, se <i>Allmänna råd för examination vid Stockholms universitet</i> (2010-09-13). För regler som gäller inom universitetet, se <i>Föreskrifter för examination vid Stockholms</i></p>	<p>Under a) anges kursens <i>examinationsformer</i>.</p> <p><i>Skriv exv.:</i> a. Kursen examineras genom ... (<i>ex nedan, kan kombineras</i>)</p> <p>... skriftliga inlämningsuppgifter (<i>precisera vilka</i>, t ex uppsats, PM, hemtentamen), salskrivning, fallstudie, seminarier, muntliga redovisningar (<i>precisera vilka</i>), praktiskt prov, loggbok, rollspel, laboration, ventilerings av egen uppsats, opposition på andras uppsats <i>m fl</i>.</p> <p>Under b) anges kursens <i>betygsskala</i>.</p> <p><i>Skriv:</i> b. Betygssättning sker enligt en målrelaterad sjugradig betygsskala: A = Utmärkt, B = Mycket bra, C = Bra, D = Tillfredsställande, E = Tillräckligt, Fx = Otillräckligt, F = Helt otillräckligt.</p>

<p><i>universitet</i> (2010-12-16).</p> <p>Tänk på att studenten måste få tillräcklig information om hur kursen examineras, samtidigt som det är bra om kursplanen inte är så detaljerad att den behöver ändras varje termin.</p> <p>Man kan också i kursplanen utöver en kortare beskrivning av examinationsformerna hänvisa till en kurshandbok eller liknande för mer detaljerad information.</p> <p>Tänk på att missade <i>obligatoriska</i> inslag i kursen (anges under punkt 14. <i>Undervisning</i> ovan), dvs som krävs för att studenten ska kunna godkännas på kursen, normalt inte ska hindra studenten att genomgå slutexamination på kursen. Därför ska formuleringar om detta skrivas in under a) och d). Under a) skrivs <i>samtliga examinationsformer</i> in och under d) anges kriterierna för att få <i>slutbetyg</i> på kursen.</p> <p>Observera att innan text under denna punkt formuleras måste man ha tänkt igenom om kursens examinationsformer alls nödvändiggör en begränsning av antalet examinationstillfällen, och i så fall hur många sådana som ska erbjudas (se vidare kommentar *** nedan). Om begränsningen inte kan motiveras ska det första stycket under e) inte finnas med alls (jfr högskoleförordningen 6 kap., § 21).</p> <p>Text om hur många examinationstillfällen som erbjuds per kurs ska, enligt <i>Föreskrifter för examination vid Stockholms universitet</i> finnas med i kursplanen.</p>	<p>Vid behov anges också här vilka delar av en kurs som bedöms enligt en <i>tvågradig skala</i>.</p> <p>Under c) anges kursens <i>betygskriterier</i>.</p> <p><i>Skriv:</i> c. De skriftliga betygskriterierna meddelas studenterna vid kursstart.</p> <p>Under d) anges kriterierna för <i>slutbetyg</i> (i de fall delkurser med olika betygsskalor används och/eller obligatoriska inslag ingår som inte kvalitetsbedöms).</p> <p><i>Skriv exv.:</i> d. För att få slutbetyg på hela kursen krävs lägst betyget E respektive G på samtliga delkurser.</p> <p><i>eller:</i> d. För att få slutbetyg på hela kursen krävs lägst betyget E på xx, yy, samt fullgjord och godkänd VFU.</p> <p><i>eller:</i> d. För att få slutbetyg på kursen krävs lägst betyget E på xx samt fullgjorda obligatoriska uppgifter.</p> <p>Under e) anges vad som gäller vid <i>underkännande</i> på kursen.</p> <p><i>Skriv exv. (text i kursiv anger formuleringar som används om tvågradig betygsskala också tillämpas och/eller om VFU [eller motsvarande] förekommer):</i></p> <p>e. Vid underkännande på ett prov gäller att studerande har rätt att genomgå ytterligare fyra examinationer så länge kursen ges för att uppnå lägst betyget E (<i>eller G på prov där tvågradig betygsskala tillämpas</i>). Med prov jämföras också andra obligatoriska inslag.</p> <p>För varje kurstillfälle ska minst två examinationstillfällen finnas under aktuell termin. Minst ett examinationstillfälle ska dessutom erbjudas den termin eller det år som</p>
---	--

<p>Observera dock att texten kan formuleras olika beroende på vad institutionen har för riktlinjer om detta.</p> <p>Denna text om vad som gäller vid underkännande ska alltid finnas med i kursplanen och kan betraktas som en standardformulering.</p> <p>Observera att den del av handledartiden som ska anges i kursplanen rör <i>kontakttiden</i> mellan student och handledare (grupp eller</p>	<p>kurstillfälle saknas.</p> <p>Studera som fått lägst betyget E (<i>eller G på prov där tvågradig betygsskala tillämpas</i>) får inte genomgå förnyad examination för högre betyg. <i>En student som underkänts på VFU-delen [eller motsvarande] har rätt att genomgå ytterligare en VFU.</i></p> <p>Studera som fått betyget Fx eller F (<i>eller U på prov där tvågradig betygsskala tillämpas</i>) på prov två gånger i rad av en och samma examinator har rätt att få annan examinator utsedd vid nästkommande prov, om inte särskilda skäl talar emot det. Framställan om detta ska göras till institutionsstyrelsen.</p> <p>Under f) anges vad som gäller när en student <i>ligger nära gränsen för godkänt</i>, dvs Fx. Välj det alternativ som överensstämmer med vad som gäller inom institutionen.</p> <p>Alternativ 1. f. Möjlighet till komplettering av betyget Fx upp till godkänt betyg ges inte på denna kurs.</p> <p>Alternativ 2. f. Komplettering av xx kan medges om studenten ligger nära gränsen för godkänt. Uppgiften ska lämnas in inom en vecka efter att kompletteringsbehov har meddelats av examinator. Vid godkänd komplettering av brister av förståelsekaraktär – mindre missförstånd, smärre felaktigheter eller i någon del alltför begränsade resonemang – används betyget E. Vid godkänd komplettering av enklare formaliafel används betygen A-E (<i>eller C-E</i>).</p> <p>Punkterna g-i gäller endast kurser som innehåller ett examensarbete.</p> <p>Under g) anges reglering av den <i>handledartid</i> studenten minst har rätt till.</p> <p><i>Skriv exv.:</i></p>
--	---

<p>individuell).</p> <p>Om institutionen bestämt hur uppdelningen mellan individuell och kollektiv handledningstid är, kan detta specificeras i texten.</p> <p>Om byte av handledare kan ske på annat sätt används annan lämplig formulering.</p> <p>Detta är en standardformulering som ska finnas med i samtliga kursplaner.</p> <p>Observera att om inga konsekvenser anges i kursplanen, gäller att ingen inskränkning av vare sig handledartid eller av de olika stegen på betygsskalan (t ex de högsta) får ske. Det räcker alltså <i>inte</i> att ange ev konsekvenser i betygsriterier eller dylikt.</p>	<p>g. Student som påbörjar arbetet med det självständiga arbetet (examensarbetet) har rätt till sammanlagt minst xx timmar handledartid. Handledartiden kan vara individuell eller gälla en mindre grupp.</p> <p>Under h) anges vilka grundläggande <i>bedömningsgrunder</i> som ska användas vid betygssättning av examensarbeten.</p> <p><i>Skriv exv.:</i> h. Vid betygssättning av examensarbetet [<i>uppsatsen</i>] kommer följande bedömningsgrunder att användas: (<i>ta bort det som inte gäller eller lägg till sådant som inte finns</i>) ... förståelse av den förelagda uppgiften, genomförande av undersökningen/den teoretiska uppgiften, kunskap om den teoretiska bakgrunden, tolkning och analys av resultaten, självständighet, förmåga att hålla den fastställda tidsplanen för arbetet, presentation – muntlig redovisning, presentation – skriftlig redovisning, övrigt (<i>specificera vad</i>).</p> <p>Under i) anges under vilka omständigheter studenten har möjlighet att byta <i>handledare</i> respektive <i>examinator</i> för examensarbetet.</p> <p><i>Skriv exv.:</i> i. Byte av handledare kan ske vid särskilda omständigheter. Begäran om ett sådant byte, med motivering, ska alltid göras hos institutionsstyrelsen.</p> <p>Byte av examinator kan endast ske när student är underkänd på ett prov. Se ovan under e) där reglerna för detta anges.</p> <p>Under j) anges vilka <i>konsekvenserna</i> blir för student som inte blir färdig i tid med det självständiga arbetet under kurstiden.</p> <p><i>Välj t ex något/några av nedanstående förslag på formuleringar:</i></p> <p>j. Student som under det aktuella kurstillfället inte blir klar i tid med ett påbörjat examensarbete, kan ansöka om förlängd handledartid hos institutionsstyrelsen.</p>
--	--

		<p>j. Student som under det aktuella kurstillfället inte blir klar i tid med ett påbörjat examensarbete har inte rätt till mer handledartid. Dock har studenten alltid rätt att få sitt examensarbete bedömt vid efterföljande examinationstillfälle.</p> <p>j. Student som under det aktuella kurstillfället inte blir klar i tid med ett påbörjat examensarbete, går miste om möjligheten att få det färdiga arbetet bedömt för annan betygsgrad än högst E [<i>eller C eller D</i>].</p>
--	--	---

*** Kommentrar om **Kunskapskontroll och examination**, dvs om planering av undervisning och examination på en kurs och hur detta ska **regleras i kursplanen**

Till att börja med måste man skilja mellan vad som examineras (formerna anges under punkt 15a) och övriga obligatoriska inslag i en kurs som måste vara genomförda för att studenten ska kunna få ett slutbetyg på kursen (anges under punkt 14). Det som examineras är hur väl studenten har uppnått de förväntade studieresultaten. Betygskriterierna klargör grunden för hur betygsbedömningen kommer att ske. Övriga obligatoriska inslag, vilka inte examineras, utgör dock kurskrav, dvs villkor som ska vara uppfyllda innan ett slutbetyg på kursen kan ges.

En annan viktig sak att tänka på är att det bara är kursen (eller delkursen) i sin helhet som behöver bedömas med den sjugradiga betygsskalan, och inte varje enskild examinationsuppgift eller olika delar av en tentamen (*Allmänna råd för examination vid Stockholms universitet*, sid 27f).

Ytterligare något att tänka igenom är vilken bortre gräns som ska gälla för sista inlämning av examinationsuppgifter respektive fullgörande av obligatoriska inslag. Om studenten inte lämnat in alla uppgifter eller har kvar något obligatorium att genomföra vid denna tidpunkt, ska betyget underkänd ges och omprov gälla.

a) Examinationsformer

Här anges formerna för bedömning av studenternas prestationer. Examinationen ska planeras så att *alla* förväntade studieresultat (punkt 13) examineras. Med andra ord ska det gå att bedöma om samtliga förväntade studieresultat har uppnåtts med hjälp av den examination som har valts.

b) Betygsskala

Vid Stockholms universitet används enligt rektorsbeslut (2006-06-08 och 2007-01-18) skalan A-F. Betygen Fx och F är underkända. Gränsen mellan Fx och E är därmed central och bör vara så entydig som möjligt i betygsriterierna. Betyget Fx är i normalfallet en beskrivning av en kvalitetsnivå över F men under E (se dock punkt f) nedan).

Generella undantag från den sjugradiga betygsskalan gäller för delkurser av laborativ karaktär, för kurser som i sin helhet består av praktik (VFU) samt för kurser som omfattar mindre än 4,5 hp. För sådana kurser och delkurser kan betygsstegen godkänd och underkänd användas. I ett utbildningsprogram eller en kurs får antalet poäng som bedöms enligt en tvågradig skala inte överstiga

hälften av programmets eller kursens poängtal. En strävan bör vara att endast en mindre del av utbildningsprogrammet eller kursen bedöms enligt en tvågradig skala. Om särskilda skäl föreligger kan fakultetsnämnden dessutom ansöka om *dispens* från den sjugradiga betygsskalan för andra fall än de generella undantagen.

Under punkten b) ovan anges därför också vid behov vilka delar av en kurs som bedöms enligt en tvågradig skala.

c) Betygskriterier

Betygskriterierna ska utformas som kvalitativa beskrivningar av *hur väl* en student behöver uppnå de förväntade studieresultaten för att få en viss betygsgrad samt vara explicit kopplade till – utformas med utgångspunkt i – de specifika förväntade studieresultaten för en viss kurs eller delkurs. Med tanke på att gränsen mellan E och Fx är avgörande, kan det vara en god idé att börja med att detaljerat beskriva ”lägstakraven” för godkänt (kriterierna för betyget E).

Institutionsstyrelsen ska fastställa de målrelaterade betygskriterierna. Dessa ska vara skriftliga och meddelas studenterna senast vid kursstart. De betygskriterier som meddelats studenterna är bindande.

d) Slutbetyg

I högskoleförordningen 6 kap, § 18 föreskrivs att ”Betyg ska sättas på en genomgången kurs om inte högskolan föreskriver något annat”. I *Föreskrifter för examination vid Stockholms universitet* (sid 3) har formuleringen skärpts genom att man lagt till ”om inte annat följer av kursplanen eller av universitetets egna föreskrifter”. Det bör alltså i kursplanen framgå vad som menas med ”genomgången kurs”, dvs vilka villkor som måste vara uppfyllda för att en examiner ska kunna sätta ett slutbetyg och ett betygsbeslut ska finnas.

Därför ska under denna punkt anges vilka inslag i en kurs som är obligatoriska men som inte kvalitetsbedöms enligt den sjugradiga betygsskalan (se kommentar ovan under punkt 14). Andra obligatoriska inslag kan t ex utgöras av VFU eller andra praktikliknande delar.

Det är viktigt att noga tänka igenom detta med obligatorier, eftersom hanteringen av dem kan försvåra uppläggningsen av det *normala förfarandet för examination* med ordinarie prov följt av omprov inom en viss tid (högst 6 veckor efter ordinarie prov, enligt jurist på Högskoleverket, citerad i *Allmänna råd för examination vid Stockholms universitet*, sid 30).⁹

Ett obligatorium (=kurskrav) kan utgöras av ett undervisningsinslag, t ex ett studiebesök som bedöms vara nödvändigt, en fastställd tidsgräns som ska respekteras. Men ett kurskrav kan också utgöras av obligatoriska inlämningsuppgifter. Regleringen av hur man gör med studenter som inte fullgjort *obligatorier* har att göra med tolkningen av vad det innebär att ”genomgå” en kurs.

⁹ I *Föreskrifter för examination vid Stockholms universitet* (sid 3f) anges vad som räknas som ett förbrukat provtillfälle: ”Ett provtillfälle räknas som förbrukat om studenten har blivit formellt underkänd på provet eller om studenten medverkar vid provet utan att redovisa ett resultat, dvs. ’lämnar in blankt’. Frånvaro från anmält provtillfälle räknas dock inte som ett förbrukat provtillfälle.”

I sammanhanget är det också viktigt att skilja mellan obligatoriska uppgifter och kompletteringsuppgifter. *Kompletteringsuppgifter* handlar istället om hur man reglerar behandlingen av studenter som uppvisar brister i inlämnade uppgifter (se vidare punkt f) nedan).

När kan man då sägas ha ”genomgått” en kurs (eller ”fullgjort samtliga kurskrav”)? Enligt *Föreskrifter för examination vid Stockholms universitet* (sid 4) ska en student som inte har fullgjort ett obligatoriskt inslag normalt ändå tillåtas att delta i avslutande tentamen. Ev oklarheter eller oenighet i tolkningen kring fullgörandet av kurskraven får då i normalfallet utredas i efterhand. Ett exempel på kurskrav som kan ge upphov till diskussioner mellan lärare och student är ”obligatorisk (eller aktiv) närvaro”, något som ofta skrivs in i en kursplan. Observera att man kan ange det som kurskrav men då måste man vara beredd att underkänna alla som klarat kursens skriftliga examination med god marginal men som samtidigt a) inte varit närvarande vid samtliga undervisningstillfällen eller b) inte varit tillräckligt aktiva under seminarierna.

Det som krånglar till det med obligatorier är också att man inte får göra undantag, eftersom det som står i kursplanen är *regler*. Man kan alltså inte låta en student som missat ett undervisningstillfälle, som i kursplanen beskrivs som ”obligatorisk” göra en skriftlig komplettering för att kompensera frånvaron, om inte detta anges i kursplanen. Kanske kan man – om man trots allt vill ha ”obligatorisk närvaro” som krav – istället bestämma att det krävs ”80 % närvaro” och därefter hålla fast vid detta utan att göra något undantag?

Man kan inte heller kräva av en student som missat något obligatorium, att han eller hon ska gå om en hel kurs, om inte detta står i kursplanen.

Om fullgörande av det obligatoriska inslaget, trots ovanstående synpunkter, är ett absolut krav för att få delta i kursens sluttentamen, ska detta anges i kursplanen. Likaså måste alltså alla andra förutsebara konsekvenser av missade obligatorier (eller tolkningsfrågor kring dessa) anges i kursplanen.

För godkänt resultat på hela kursen gäller – utöver att samtliga kurskrav är uppfyllda – dessutom att studenten ska ha fått lägst betygsgraden E (eller G om tvågradig betygsskala tillämpas).

e) Underkännande

De villkor som gäller när studenten är *underkänd* på en kurs, dvs genomgått kursen och fått underkänt betyg på den, måste också anges i kursplanen. Det är alltså bara studenter som genomgått en kurs som har rätt till omprov vid underkänt resultat.

Omprov bör ske senast sex veckor efter ordinarie prov men ska inte ges tidigare än två veckor efter att resultatet på ordinarie prov meddelats. Studenten måste ha rimlig tid på sig för förberedelser.

En student som underkänts på prov två gånger i rad av samma examinator har, enligt högskoleförordningen (6 kap, § 22) rätt att vid nästa provtillfälle byta examinator, om inte särskilda skäl talar emot det. Ett sådant skäl kan t ex vara att ingen annan lärare faktiskt är kompetent att göra bedömningen.

Frågan om ett lärosäte har rätt att generellt begränsa antalet provtillfällen är delikat.¹⁰ Enligt Högskoleverket måste varje sådan begränsning kunna motiveras med hänvisning till en särskilt dyr examinationsform – och dessutom föreskrivas i kursplanen för den aktuella kursen. I *Allmänna råd för examination vid Stockholms universitet* (sid 29) sammanfattas de diskussioner som förts i frågan med följande: ”Det är alltså inte tillåtet med generella begränsningar av antalet provtillfällen. Varje enskild kurs examinationsform måste bedömas för sig.” Det är sannolikt rimligare att begränsa antalet provtillfällen när det handlar om en examenskurs än när det handlar om en kurs som avslutas med salskrivning, med hänvisning till att kostnaderna för uppsatsventilering är större än för en salskrivning. Om antalet provtillfällen begränsas (av olika skäl) så ska de, som framgår av högskoleförordningen, vara minst fem. Härav förslaget till formulering under punkt 15 e.

Enligt *Föreskrifter för examination vid Stockholms universitet* (sid 6) ska det i kursplanen också anges *hur ofta* tillfälle till examination bör ges på varje enskild kurs/delkurs. Härav förslaget till formulering i andra stycket under denna punkt.

f) Kompletteringsuppgifter

Fx liksom F är ett underkänt betyg vid Stockholms universitet. Fx betyder underkänd, något mer arbete krävs och F betyder underkänd, mycket mer arbete krävs (*Föreskrifter för examination vid Stockholms universitet*, sid 5).

Normalförfarandet när en student inte uppnår kvalitetskraven för godkänt är att han eller hon underkänns och därefter ges möjlighet till omprov vid ett senare tillfälle (*Allmänna råd för examination vid Stockholms universitet*, sid 35). Det kan dock finnas skäl att i vissa kurser erbjuda studenterna möjligheten att komplettera examinationsuppgifter, t ex vid hemtentamen eller uppsatsskrivande. **Om institutionen vill ha ett kompletteringsförfarande måste följande två villkor vara uppfyllda. 1) Studenten ligger nära gränsen för godkänt, och 2) kompletteringsförfarandet är reglerat i kursplanen.**

I *Föreskrifter för examination* (sid 5) anges att ”[e]n student som ligger nära gränsen för godkänd, dvs som fått betyget Fx, kan i stället för omexamination ges möjlighet att komplettera ett kursmoment, om detta anges i kursplanen”.

Såväl tidsgränserna och formerna för kompletteringsförfarandet ska regleras i lärosätets föreskrifter, t ex i kursplanen, enligt *Rättssäker examination*, sid 70-72. Om man väljer ett kompletteringsförfarande kan det hanteras på två sätt, enligt *Allmänna råd för examination vid Stockholms universitet* (sid 35f). I fall 1 meddelas ett betygsbeslut innan komplettering påbörjas. I fall 2 skjuts själva betygsbeslutet upp tills komplettering inkommit.

- 1) Studenten får betyget Fx, som i kursplanen då definieras som ett betyg som innebär möjlighet till komplettering istället för omprov. Om studenten når upp till kvalitetsnivån för godkänt betyg inom utsatt tid ges ett nytt betyg.

¹⁰ I *högskoleförordningen* (6 kap, § 21) står: ”Om en högskola begränsar det antal tillfällen som en student får genomgå prov för att få godkänt resultat på en kurs eller del av en kurs, skall antalet tillfällen bestämmas till minst fem. Om godkänt resultat på en kurs eller del av en kurs förutsätter att studenten genomgått praktik eller motsvarande utbildning med godkänt resultat, skall antalet praktik- eller motsvarande utbildningsperioder bestämmas till minst två.”

- 2) Studenten får inledningsvis inget betyg, utan meddelas en kompletteringsuppgift för att kunna nå upp till godkänt. Om studenten inte inkommer med en tillräckligt förbättrad uppgift inom utsatt tid ges betyget Fx.

I båda fallen ska det i kursplanen framgå om kompletteringen enbart kan leda till betyget E eller om kompletteringen kan prövas för samtliga betygssteg på betygsskalan.

Man kan, enligt *Allmänna råd för examination vid Stockholms universitet* (sid 38f) skilja på två typer av tillkortakommanden som skäl för kompletteringsuppgifter: 1) enklare brister av formaliakaraktär och 2) tillkortakommande av förståelsekaraktär. I fall 1 kan det finnas skäl att låta pröva kompletteringen mot hela betygsskalan, medan det i fall 2 kan finnas skäl att låta pröva kompletteringen enbart mot betyget E eller mot ett bestämt antal av de lägre betygsgraderna.

När det gäller tidsgränsen för komplettering framgår det i *Föreskrifter för examination vid Stockholms universitet* (sid 5) att ”Kompletteringen ska äga rum snarast möjligt efter att studenterna meddelats examinationsresultaten och före nästa examinationstillfälle”.

De följande punkterna g)-j) föranleds av att fakultetsnämnden, enligt *Föreskrifter för examination vid Stockholms universitet* (sid 6) ska reglera detta (eller delegera regleringen till institutionsstyrelserna). Punkterna gäller bara för kurser som innehåller ett examensarbete (det självständiga arbetet).

- g)Handledartid

Institutionen ska i kursplanen ange hur mycket handledartid en student *minst* har rätt till för det självständiga arbetet. Observera att man också *kan* ange hur mycket av denna tid som är avsedd för individuell respektive grupphandledning, om institutionen har riktlinjer för detta.

Observera att den del av handledartiden som ska anges i kursplanen rör *kontakttiden* mellan student och handledare (grupp eller individuell). Hur man definierar kontakttid är inte helt lätt att avgöra – ren inläsningstid är knappast kontakttid men handledning via mail kan i de flesta fall anses ingå i kontakttiden.

- h) Bedömningsgrunder

Institutionen ska i kursplanen ange vilka *bedömningsgrunder* som ska användas vid betygssättning av det självständiga arbetet. Förslag på sådana anges i formuleringarna under 15h ovan men institutionen kan ha andra som framgår av riktlinjer.

- i) Byte av handledare och examinator

Institutionen ska i kursplanen ange under vilka omständigheter en student har rätt att byta *handledare* och *examinator* för det självständiga arbetet. Byte av handledare bör rimligen inte kunna ske annat än under särskilda omständigheter. Byte av examinator bör rimligen ske endast när studenten är underkänd och i så fall gäller de skrivningar som framgår under 15e.

j) Konsekvenser

Institutionen ska i kursplanen ange vilka konsekvenserna blir för en student som inte blir färdig i tid med det självständiga arbetet under kurstiden. Observera att konsekvenser kan avse *handledartid* och *bedömning*, varför olika förslag på formuleringar finns under 15j.

Högskoleverket skriver i *Rättssäker examination* (sid 85) att ”Det får anses vara praxis att en student som inte blir färdig i tid med uppsatsen under kurstiden får, inom rimliga gränser, handledning till dess uppsatsen är färdig. Om en institution vill avvika från denna praxis, bör den klargöra det genom att föreskriva det i kursplanen för kursen.”

Konsekvensen att detta blir att om det inte står någonting om inskränkning av *handledartid* i kursplanen, så har studenten rätt att få handledning tills en färdig uppsats föreligger. Detta kan i sig vara ett skäl att överväga om studenten ska underkännas och istället uppmanas att omregistrera sig vid nästa kurstillfälle.

Detsamma gäller *bedömning* av ett examensarbete som inte blir klart i tid. Om en institution vill att en uppsats som inte är klar i tid inte ska kunna ges de högsta betygen, t ex A och B, så måste detta framgå i kursplanen.

Svårigheten med begränsningar av olika slag är att det gäller att vara konsekvent i tillämpningen av dem, något som kan vara svårt t ex om det finns särskilda skäl för försenad inlämning. Det kan med andra ord vara bra att vara restriktiv vad gäller begränsningar av detta slag.

16	<p>Kurslitteratur och övriga läromedel</p> <p>Aktuell kurslitteratur ska vara beslutad av institutionsstyrelse och publicerad på kursens (eller institutionens) webbplats senast en månad före kursstart.</p>	<p><i>Skriv exv.:</i></p> <p>För aktuell kurslitteratur (och ev övriga läromedel) hänvisas till kursens (eller institutionens) webbplats på ... (fyll i sidadress, s k URL till sidan där aktuell kurslitteratur finns publicerad). Aktuell litteraturlista finns tillgänglig senast en månad före kurstart.</p>
----	--	--

Ej obligatoriska attribut för kursplan – fritext (denna text kan ändras efter inrättandet i SISU, dock inte när kursplanen är fastställd i SISU – däremot kan texten ändras när kursplanen öppnas för revidering i SISU)

17	<p>Övergångsbestämmelser</p>	<p>Här anges gällande <i>övergångsbestämmelser</i>, t ex vad som ska gälla när kursen läggs ner.</p> <p><i>Skriv exv.:</i></p> <p>När kursen inte längre ges eller kursinnehållet väsentligen ändrats har studenten rätt att en gång per termin under en</p>
----	-------------------------------------	--

		treterminsperiod examineras enligt denna kursplan (dock med de begränsningar som framgår under Kunskapskontroll och examination i denna kursplan). Framställan om detta ska göras till institutionsstyrelsen.
18	Begränsningar Tänk särskilt på svårigheter som kan uppstå med snarlika kurser och examina på <i>olika</i> nivåer.	Här anges ev <i>begränsningar</i> i rätten att ta med kursen i examen och ev <i>överlappningar</i> med andra kurser. <i>Välj t ex bland nedanstående:</i> Kursen kan inte ingå i examen tillsammans med kurserna x, y och z. Kursen kan inte ingå i examen på avancerad nivå tillsammans med kurserna x och y. Kursen överlappar innehållsmässigt med kursen x till en omfattning av y hp och kan därför inte tas med i samma examen där x finns med. Kursen överlappar till betydande del innehållsmässigt med kursen y på grundnivå och kan därför, om den redan ingår i examen på grundnivå, inte tas med i examen på avancerad nivå.
19	Övrigt	Här anges t ex om kursen kan höra till <i>ytterligare huvudområde/n för examen, tillgodoräknas</i> inom annan kurs, om den ingår i något <i>utbildningsprogram</i> , om den ges i <i>samarbete</i> med annan institution. Man kan också ange t ex om kursen <i>ersätter</i> en tidigare kurs (ange då äldre kurskod). <i>Ex på skrivningar:</i> Kursen kan även räknas inom huvudområdet x. Kursen hade tidigare koden AAA111. Kursen ges i samarbete med xxx.

Provuppsättningar – obligatorisk information (anges under fliken Prov)

20	Provkod, poäng, benämning	Här anges de <i>delkurser och/eller andra sorters prov</i> som ska dokumenteras i Ladok-systemet med benämning på svenska och engelska (högst 60 tecken vardera), högskolepoäng och provkod (4 valfria tecken). Om kursen endast omfattar <i>ett prov</i> (när betyg sätts på hel
-----------	----------------------------------	--

		kurs) ska detta anges som ”enda provet”.
--	--	--

Beslut – obligatorisk information

21	Beslutsdatum	Här anges i rullgardinsmeny det <i>datum</i> kursplanen (eller revideringen av den) <i>fastställs</i> i fakultetsnämnden (<i>dag-månad-år</i>).
22	Beslutsformulering	<p><i>Om det är en ny kurs skriver man:</i> Denna kursplan är fastställd av Humanistiska fakultetsnämnden åååå-mm-dd.</p> <p><i>Om det handlar om en revision görs tillägget (efter datumet):</i> ... och är senast reviderad åååå-mm-dd.</p>

Referenser

Lagar och förordningar

Högskolelag. SFS 1992:1434.

Högskoleförordning. SFS 1993:100.

Lokala styrdokument - rektorsbeslut

Beslut rörande system för kursbenämningar vid Stockholms universitet. Protokollsakt 2006-10-05.

Riktlinjer rörande förväntade studieresultat, betygskriterier och betygsskala. 2006-06-08.

Riktlinjer och tidsplan för Bolognaarbetet vid Stockholms universitet, reviderad version januari 2007. 2007-01-18.

Föreskrifter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. 2010-12-16.

Föreskrifter för examination vid Stockholms universitet. 2010-12-16.

Lokala styrdokument – fakultetsnämndsbeslut

Humanistiska fakultetsnämndens protokoll 2009-11-17.

Övrigt

A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area. Ministry of Science, Technology and Innovation. 2005.

Allmänna råd för examination vid Stockholms universitet. Arbetsgruppen för examination och bedömning. Uppdaterad 2010-09-13.

Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering 2011-2014. Rapport 2010:22 R. Högskoleverket.

Rättssäker examination. Andra omarbetade upplagan. Rapport 2008:36 R. Högskoleverket.

Rekommendationer om kursplaner, utbildningsplaner och betygssystem. REK 2011:1. Sveriges Universitets- och Högskoleförbund.